

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 4ης Οκτωβρίου 2012*

«Παράβαση κράτους μέλους — Ιθαγένεια της Ένωσης — Δικαίωμα κυκλοφορίας και διαμονής — Άρθρα 20 ΣΛΕΕ και 21 ΣΛΕΕ — Διάκριση λόγω ιθαγενείας — Άρθρο 18 ΣΛΕΕ — Οδηγία 2004/38/ΕΚ — Άρθρο 24 — Παρέκκλιση — Περιεχόμενο — Κράτος μέλος εντός του οποίου το δικαίωμα καταβολής μειωμένων κομίστρων παρέχεται μόνον στους σπουδαστές των οποίων οι γονείς λαμβάνουν οικογενειακά επιδόματα στο κράτος αυτό»

Στην υπόθεση C-75/11,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 258 ΣΛΕΕ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε στις 21 Φεβρουαρίου 2011,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους V. Kreuschitz και D. Roussanov, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Δημοκρατίας της Αυστρίας, εκπροσωπούμενης από την C. Pesendorfer και τον M. Fruhmann, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. N. Cunha Rodrigues, πρόεδρο τμήματος, U. Løhmus, A. Rosas, A. Ó Caoimh (εισηγητής) και C. G. Fernlund, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2012,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

Απόφαση

- 1 Με την προσφυγή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Δημοκρατία της Αυστρίας, παρέχοντας, κατ' αρχήν, το δικαίωμα καταβολής μειωμένων κομίστρων μόνον στους σπουδαστές των οποίων οι γονείς λαμβάνουν αυστριακά οικογενειακά επιδόματα, παρέβη τις υποχρεώσεις τις οποίες υπέχει από τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 18 ΣΛΕΕ, 20 ΣΛΕΕ και 21 ΣΛΕΕ, καθώς και 24 της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ L 158, σ. 77, και διορθωτικό ΕΕ L 229, σ. 35).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71

- 2 Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 592/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008 (ΕΕ L 177, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 1408/71), ορίζει στο άρθρο του 1, στοιχείο κα', περίπτωση i, ότι ως οικογενειακή παροχή νοείται «κάθε παροχή σε είδος ή σε χρήμα, προοριζόμενη να αντισταθμίσει τα οικογενειακά βάρη, στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο η', [του ίδιου κανονισμού]».
- 3 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο η', του κανονισμού 1408/71 προβλέπει ότι ο κανονισμός ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν τους σχετικούς με τις οικογενειακές παροχές κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως.
- 4 Το άρθρο 13, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1408/71 ορίζει ότι, με την επιφύλαξη των άρθρων 14γ και 14στ, τα πρόσωπα για τα οποία ισχύει ο παρών κανονισμός υπόκεινται στη νομοθεσία ενός μόνου κράτους μέλους.

Η οδηγία 2004/38

- 5 Κατά την πρώτη και τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2004/38:
«(1) Η ιθαγένεια της Ένωσης παρέχει σε κάθε πολίτη της Ένωσης το πρωτογενές και ατομικό δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, με την επιφύλαξη των περιορισμών και των όρων που ορίζονται στη Συνθήκη [ΕΚ] και των μέτρων που θεσπίζονται για την εφαρμογή του εν λόγω δικαιώματος.

[...]

(10) Οι απολαύοντες του δικαιώματος διαμονής δεν θα πρέπει, ωστόσο, να καθίστανται υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής κατά την αρχική περίοδο διαμονής τους. Για τον σκοπό αυτό, το δικαίωμα διαμονής των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους, για χρονικά διαστήματα μεγαλύτερα των τριών μηνών, θα πρέπει να υπόκειται σε όρους.»

6 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει ότι η οδηγία αυτή ισχύει για όλους τους πολίτες της Ένωσης οι οποίοι μεταβαίνουν ή διαμένουν σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο του οποίου είναι υπήκοοι.

7 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας έχει ως εξής:

«Όλοι οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, εφόσον:

[...]

γ)

— έχουν εγγραφεί σε ιδιωτικό ή δημόσιο ίδρυμα, εγκεκριμένο ή χρηματοδοτούμενο από το κράτος μέλος υποδοχής βάσει της νομοθεσίας ή της διοικητικής πρακτικής του, για να παρακολουθήσουν κατά κύριο λόγο σπουδές, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων επαγγελματικής κατάρτισης, και

— διαθέτουν πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθένειας στο κράτος μέλος υποδοχής και βεβαιώνουν την αρμόδια εθνική αρχή, με δήλωση ή με ισοδύναμο μέσο της επιλογής τους, ότι διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη της οικογένειάς τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής κατά τη διάρκεια της παραμονής τους [...].»

8 Το άρθρο 24 της οδηγίας 2004/38, με τίτλο «Ίση μεταχείριση», έχει ως εξής:

«1. Με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων που προβλέπονται ρητώς στη συνθήκη και στο παράγωγο δίκαιο, όλοι οι πολίτες της Ένωσης που διαμένουν στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής βάσει της παρούσας οδηγίας, απολαμβάνουν ίσης μεταχείρισης σε σύγκριση με τους ημεδαπούς του εν λόγω κράτους μέλους εντός του πεδίου εφαρμογής της συνθήκης. Το ευεργέτημα του ανωτέρω δικαιώματος εκτείνεται στα μέλη της οικογένειάς που δεν έχουν την ιθαγένεια κράτους μέλους, εφόσον έχουν δικαίωμα διαμονής ή μόνιμης διαμονής.

2. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, το κράτος μέλος υποδοχής δεν είναι υποχρεωμένο να χορηγεί δικαίωμα σε κοινωνικές παροχές κατά τους πρώτους τρεις μήνες της διαμονής, ή, κατά περίπτωση, κατά το μακρότερο χρονικό διάστημα που προβλέπεται στο άρθρο 14, παράγραφος 4, στοιχείο β', ούτε να δίνει, πριν από την απόκτηση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής, σπουδαστική βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής κατάρτισης, αποτελούμενη από σπουδαστικές υποτροφίες ή σπουδαστικά δάνεια σε άλλα πρόσωπα εκτός από μισθωτούς, μη μισθωτούς, σε πρόσωπα που διατηρούν αυτή την ιδιότητα και στα μέλη των οικογενειών τους.»

Το αυστριακό δίκαιο

9 Στην Αυστρία, δεν υφίστανται ομοσπονδιακοί κανόνες διέποντες τα μειωμένα κόμιστρα για τους σπουδαστές.

- 10 Κατά τα προσκομισθέντα στο Δικαστήριο πληροφοριακά στοιχεία, στους σπουδαστές χορηγούνται εξαμηνιαία μειωμένα εισιτήρια βάσει των συμφωνιών χρηματοδοτήσεως οι οποίες έχουν συναφθεί μεταξύ του Bundesministerium für Verkehr, Innovation und Technologie (ομοσπονδιακού Υπουργείου Μεταφορών, Καινοτομίας και Τεχνολογίας), των περιφερειακών αρχών και των οικείων επιχειρήσεων μέσων μεταφοράς. Οι συμφωνίες αυτές δεν διέπουν μόνον τα κόμιστρα, το περιεχόμενο της εκπτώσεως και τη χρηματοδοτική συνεισφορά της ομοσπονδιακής κυβερνήσεως, αλλά καθορίζουν και τον κύκλο των δικαιούχων.
- 11 Εξάλλου, από τη δικογραφία προκύπτει ότι, σε ορισμένα Länder, οι σπουδαστές, όπως καθορίζονται στα άρθρα 3 και 4 του νόμου του 1992 περί της ενισχύσεως για την ολοκλήρωση των σπουδών (Studienförderungsgesetz 1992, *BGBL.* αριθ. 305/1992), ως ίσχυε κατά τον χρόνο της διαφοράς (στο εξής: νόμος του 1992), δικαιούνται μειωμένων κομίστρων μόνον αν η κατοικία τους ή ο τόπος σπουδών υπάγεται γεωγραφικώς στην οικεία επιχείρηση μέσων μεταφοράς και καταβάλλονται γι' αυτούς οικογενειακά επιδόματα κατά το άρθρο 2 του νόμου του 1967 σχετικά με την αντιστάθμιση των οικογενειακών βαρών με επιδόματα (Familienlastenausgleichsgesetz 1967, *BGBL.* αριθ. 376/1967), ως ίσχυε κατά τον χρόνο της διαφοράς (στο εξής: FLAG).
- 12 Σε άλλα Länder, στα οποία η εφαρμογή των μειώσεων δεν εξαρτάται από την καταβολή οικογενειακών επιδομάτων, τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη, πλην της ιδιότητας του σπουδαστή, είναι η ηλικία και/ή η κατοικία των ενδιαφερομένων.
- 13 Τα πρόσωπα τα οποία έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στην ομοσπονδιακή επικράτεια δικαιούνται, κατά το άρθρο 2 του FLAG, οικογενειακών επιδομάτων για τα ανήλικα τέκνα και για τα ενήλικα τέκνα ηλικίας κάτω των 26 ετών τα οποία παρακολουθούν μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισεως ή πραγματοποιούν διαρκή εκπαίδευση σε ειδικευμένο εκπαιδευτικό ίδρυμα σε σχέση με το επάγγελμά τους, υπό την προϋπόθεση ότι κατά τη διάρκεια αυτής της εκπαίδευσης δεν μπορούν να ασκήσουν το επάγγελμά τους. Κατ' αρχήν, το πρόσωπο στην οικογενειακή εστία του οποίου ανήκει το τέκνο δικαιούται οικογενειακά επιδόματα.
- 14 Το άρθρο 4 του νόμου του 1992 προβλέπει ότι οι υπήκοοι των συμβαλλομένων μερών στη Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3) ή στη Συνθήκη ΕΚ καθώς και οι υπήκοοι τρίτων χωρών εξομοιούνται με Αυστριακούς υπηκόους, «καθόσον η εξομοίωση αυτή προκύπτει από τις προαναφερθείσες συμβάσεις».
- 15 Το άρθρο 52 του νόμου του 1992 καθορίζει τα σχετικά με τα μέσα μεταφοράς επιδόματα ως «λοιπά μέτρα προωθήσεως των σπουδών». Σκοπός των επιδομάτων αυτών είναι η υποστήριξη των δικαιούχων των επιδομάτων σπουδών με την ανάληψη των εξόδων μεταφοράς τους. Πρόκειται για επιδόματα μόνον υπέρ των δικαιούχων των επιδομάτων σπουδών στην Αυστρία και διαφέρουν από τις μειώσεις κομίστρων.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

- 16 Η Επιτροπή, μέσω καταγγελίας κατατεθείσας από πρόσωπο το οποίο ενήργησε επ' ονόματι του πολιτικού κόμματος «οι Πράσινοι» («die Grünen»), πληροφορήθηκε ότι πολλοί σπουδαστές υπήκοοι άλλων κρατών μελών πλην της Δημοκρατίας της Αυστρίας, οι οποίοι παρακολουθούν σπουδές στην Αυστρία, πρέπει, για να μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα μέσα μαζικής μεταφοράς, να καταβάλλουν πολύ σημαντικότερα ποσά από αυτά που καταβάλλουν οι Αυστριακοί σπουδαστές. Συγκεκριμένα, σε ορισμένα Länder, μόνον οι σπουδαστές των οικογενειών οι οποίες λαμβάνουν αυστριακά οικογενειακά επιδόματα δύνανται να καταβάλλουν μειωμένη τιμή κομίστρων.

- 17 Εκτιμώντας ότι το επιλεκτικό αυτό σύστημα συνιστά προσβολή της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 12 ΕΚ, η Επιτροπή, με το από 13 Φεβρουαρίου 2008 έγγραφο, ζήτησε από τη Δημοκρατία της Αυστρίας να της προσκομίσει λεπτομερή περιγραφή του συστήματος των μειωμένων τιμών των κομίστρων, το οποίο εφαρμόζεται στο εν λόγω κράτος μέλος.
- 18 Με το από 18 Απριλίου 2008 έγγραφο, οι αυστριακές αρχές περιέγραψαν τις διάφορες τιμές οι οποίες εφαρμόζονται ανά Land και αναλόγως της συγκεκριμένης καταστάσεως των ενδιαφερομένων.
- 19 Με το από 23 Μαρτίου 2009 έγγραφο οχλήσεως, η Επιτροπή κάλεσε τη Δημοκρατία της Αυστρίας να προσκομίσει, εντός προθεσμίας δύο μηνών, τις παρατηρήσεις της όσον αφορά τον επιλεκτικό τρόπο παροχής του δικαιώματος καταβολής μειωμένων κομίστρων στους σπουδαστές. Κατά την Επιτροπή, ο επιλεκτικός αυτός τρόπος παραβιάζει την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων η οποία κατοχυρώνεται, αφενός, στο άρθρο 12 ΕΚ, το οποίο περιλαμβάνεται στο εξής, κατόπιν της ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, στο άρθρο 18 ΣΛΕΕ, και, αφετέρου, στο άρθρο 24 της οδηγίας 2004/38.
- 20 Με την από 25 Ιουνίου 2009 απάντησή της στο εν λόγω έγγραφο οχλήσεως, η Δημοκρατία της Αυστρίας υποστήριξε ότι δεν είναι κρίσιμο εν προκειμένω το άρθρο 24 της οδηγίας 2004/38. Κατά το κράτος μέλος αυτό, τα μειωμένα κόμιστρα για σπουδαστές συνιστούν πρόσθετα οικογενειακά επιδόματα, τα οποία εμπίπτουν στο σύστημα των χορηγούμενων στην Αυστρία οικογενειακών επιδομάτων και, επομένως, πρέπει να χαρακτηρισθούν ως παροχές κοινωνικής ασφάλισης κατά τη κανονιστική ρύθμιση της Ένωσης που εφαρμόζεται στον τομέα του συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Οι δικαιούχοι των τιμών αυτών δεν είναι οι ίδιοι οι σπουδαστές, αλλά οι γονείς που καλύπτουν τις ανάγκες των τέκνων τους καθόσον τα τέκνα διατηρούν την ιδιότητα του σπουδαστή.
- 21 Στις 28 Ιανουαρίου 2010, η Επιτροπή απηύθυνε αιτιολογημένη γνώμη στη Δημοκρατία της Αυστρίας εμμένουσα στην άποψη ότι το αυστριακό σύστημα περί μειωμένων κομίστρων για τους σπουδαστές αντιβαίνει στα άρθρα 18 ΣΛΕΕ και 24 της οδηγίας 2004/38, χωρίς να έχει εφαρμογή η προβλεπόμενη στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου 24 παρέκκλιση. Η Επιτροπή διατείνεται, αφενός, ότι, αντιθέτως προς τα επιχειρήματα των αυστριακών αρχών, και με κίνδυνο να καταστεί άνευ αντικειμένου το άρθρο 24, παράγραφος 2, το γεγονός και μόνον ότι ένα μέτρο ελαφρύνει τα οικονομικά βάρη των γονέων όσον αφορά τη συντήρηση των τέκνων τους δεν αρκεί για να απορριφθεί ο χαρακτηρισμός του εν λόγω μέτρου ως ενισχύσεως για την κάλυψη των εξόδων διαβιώσεως κατά τη διάρκεια των σπουδών (στο εξής: ενίσχυση λόγω σπουδών). Αφετέρου, από το γράμμα του εν λόγω άρθρου 24, παράγραφος 2, συνάγεται ότι τα κράτη μέλη υποδοχής δύναται να αρνούνται τη χορήγηση ενισχύσεως λόγω σπουδών σε υπηκόους άλλων κρατών μελών που δεν έχουν άδεια μόνιμης διαμονής επί του εδάφους του κράτους μέλους υποδοχής μόνον στην περίπτωση κατά την οποία οι ενισχύσεις αυτές λαμβάνουν τη μορφή υποτροφίας ή δανείου λόγω σπουδών.
- 22 Με την από 29 Μαρτίου 2010 απάντησή της στην εν λόγω αιτιολογημένη γνώμη, η Δημοκρατία της Αυστρίας ισχυρίστηκε ότι τα μειωμένα κόμιστρα αντιστοιχούν σε οικογενειακό επίδομα χορηγούμενο στο πλαίσιο σχέσεων ιδιωτικού δικαίου. Δεν υφίσταται καμία δυσμενής διάκριση λόγω ιθαγενείας εφόσον τα μειωμένα αυτά κόμιστρα χορηγούνται σε όλους τους υπαγόμενους στο αυστριακό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης γονείς, ανεξαρτήτως της ιθαγενείας τους.
- 23 Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Επί της προσφυγής

- 24 Προκαταρκτικώς, διευκρινίζεται ότι, με την προσφυγή της, η Επιτροπή προσάπτει στη Δημοκρατία της Αυστρίας ότι χορήγησε το δικαίωμα καταβολής μειωμένου κομίστρου μόνον στους σπουδαστές για τους οποίους χορηγούνται οικογενειακά επιδόματα στην Αυστρία· η δε προϋπόθεση αυτή επιβάλλεται από τα Länder της Βιέννης, της Άνω Αυστρίας, του Burgenland και της Στυρίας, καθώς και από τον Δήμο του Ίνσμπρουκ.
- 25 Όσον αφορά τον Δήμο του Ίνσμπρουκ, μολοντί από τη δικογραφία προκύπτει ότι, από το ακαδημαϊκό έτος 2010/2011, μπορεί να παρέχονται στους σπουδαστές εξαμηνιαία εισιτήρια μειωμένης τιμής ανεξαρτήτως της χορηγήσεως αυστριακών οικογενειακών επιδομάτων στους γονείς, η ύπαρξη της παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα την κατάσταση του κράτους μέλους ως είχε κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, ήτοι, εν προκειμένω, στις 28 Μαρτίου 2010. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να λάβει υπόψη του τις μεταβολές που επήλθαν στη συνέχεια (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 2001, C-147/00, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2001, σ. I-2387, σκέψη 26· της 4ης Ιουλίου 2002, C-173/01, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 2002, σ. I-6129, σκέψη 7, και της 19ης Ιουλίου 2012, C-565/10, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 22).
- 26 Πάντως, συνομολογείται ότι το νέο αυτό είδος εξαμηνιαίων εισιτηρίων στον Δήμο του Ίνσμπρουκ δεν είχε αρχίσει να ισχύει κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας.
- 27 Διευκρινίζεται επίσης ότι, εφόσον η Επιτροπή δεν διέθετε επαρκή πληροφοριακά στοιχεία περί του εφαρμοστέου στο Land της Κάτω Αυστρίας καθεστώτος, το εφαρμοστέο στο εν λόγω Land καθεστώς δεν αποτελεί αντικείμενο της υπό κρίση προσφυγής.

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 28 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η συνάρτηση της παροχής μειωμένων κομίστρων με τη χορήγηση αυστριακών οικογενειακών επιδομάτων συνιστά έμμεση δυσμενή διάκριση των σπουδαστών οι οποίοι κατάγονται από άλλα κράτη μέλη πλην της Δημοκρατίας της Αυστρίας και πραγματοποιούν τις σπουδές τους στην Αυστρία, κατά παράβαση, επομένως, των άρθρων 18 ΣΛΕΕ, 20 ΣΛΕΕ και 21 ΣΛΕΕ καθώς και του άρθρου 24 της οδηγίας 2004/38.
- 29 Συγκεκριμένα, το επίδικο εν προκειμένω αυστριακό καθεστώς θέτει σε μειονεκτική θέση τους σπουδαστές οι οποίοι είναι υπήκοοι των άλλων αυτών κρατών μελών θέτοντας μια προϋπόθεση για την παροχή μειωμένων κομίστρων την οποία πληρούν σαφώς ευκολότερα οι Αυστριακοί υπήκοοι.
- 30 Η Δημοκρατία της Αυστρίας διατείνεται ότι η μείωση της τιμής των κομίστρων, η οποία εξαρτάται από τη χορήγηση αυστριακών οικογενειακών επιδομάτων, συνιστά οικογενειακό επίδομα χορηγούμενο στο πλαίσιο σχέσεων ιδιωτικού δικαίου. Στο αυστριακό δίκαιο, τα οικογενειακά επιδόματα δεν μπορούν να χορηγούνται αυτομάτως σε κάθε Αυστριακό σπουδαστή, αλλά η χορήγησή τους εξαρτάται από το γεγονός ότι οι γονείς υποχρεούνται να συμβάλλουν στις ανάγκες του σπουδαστή. Η μείωση της τιμής των κομίστρων συμβάλλει ουσιωδώς στον οικογενειακό προϋπολογισμό και, όπως τα οικογενειακά επιδόματα, δεν χορηγείται πλέον από τη στιγμή κατά την οποία ο ίδιος ο σπουδαστής έχει υψηλότερα εισοδήματα από το κατώτατο όριο που θέτει ο Αυστριακός νομοθέτης. Κατά το κράτος μέλος αυτό, η εν λόγω μείωση πρέπει να χαρακτηριστεί ως οικογενειακό επίδομα υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71, εφόσον συνδέεται με σπουδές ή μαθήματα και πληροί διττή λειτουργία. Αντιθέτως προς το επίδομα μεταφοράς το οποίο χορηγείται σε σπουδαστή ευρισκόμενο σε μειονεκτική κοινωνική θέση, η μείωση της τιμής των κομίστρων δεν εξαρτάται από το εισόδημα των γονέων και δεν καταβάλλεται ευθέως στον τραπεζικό λογαριασμό του δικαιούχου σπουδαστή.

- 31 Η Δημοκρατία της Αυστρίας διαπιστώνει ότι, στη σχετική με τον κανονισμό 1408/71 κοινοποίησή της, ανέφερε γενικώς τον FLAG, από τον οποίο απορρέει η επίδικη μείωση της τιμής των κομίστρων. Η εν λόγω κοινοποίηση έχει αναγνωριστικό και συστατικό αποτέλεσμα.
- 32 Επομένως, το εν λόγω κράτος μέλος ισχυρίζεται ότι το σύστημά του ανταποκρίνεται πλήρως στον κανονισμό 1408/1971 χωρίς να παραβιάζει εξάλλου την οδηγία 2004/38. Προσθέτει ότι το Δικαστήριο δεν παραπέμπει στις αρχές του πρωτογενούς δικαίου, όπως αυτή του άρθρου 18 ΣΛΕΕ, για να κρίνει τις παροχές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού (βλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-208/07, von Chamier-Glisczinski, Συλλογή 2009, σ. I-6095, σκέψεις 84 επ.).
- 33 Η Επιτροπή φρονεί ότι το επιχείρημα επί του οποίου βασίζεται η Δημοκρατία της Αυστρίας, το οποίο αντλείται από τη φύση της μείωσης της τιμής των κομίστρων ως παροχής κοινωνικής ασφάλισης, στερείται λυσιτέλειας. Κατ' αρχάς, η μείωση αυτή δεν αντισταθμίζει τα οικογενειακά βάρη όπως απαιτεί το άρθρο 1, στοιχείο κα', περίπτωση i, του κανονισμού 1408/71, αλλά ελαφρύνει τα έξοδα μετακινήσεως με τα μαζικά μέσα μεταφοράς των σπουδαστών πανεπιστημίων και ανώτατων ιδρυμάτων. Τα μειωμένα κόμιστρα χορηγούνται άμεσα στους σπουδαστές και όχι στους γονείς. Στη συνέχεια, βάσει της προσκομισθείσας από τη Δημοκρατία της Αυστρίας περιγραφής των μειωμένων κομίστρων δεν δύναται να υποστηριχθεί ότι πληρούν τις προϋποθέσεις για να θεωρηθούν ως παροχή κοινωνικής ασφάλισης κατά τον κανονισμό 1408/71. Συναφώς, σημειωτέον ότι οι σπουδαστές δεν έχουν κατά νόμο κανένα δικαίωμα για τις εν λόγω παροχές. Τέλος, δεν είναι εύλογο να χαρακτηριστεί το προβλεπόμενο με τον νόμο του 1992 επίδομα μεταφοράς ως ενίσχυση λόγω σπουδών, εφόσον η επίδικη, εν προκειμένω, μείωση της τιμής των κομίστρων θεωρείται ως οικογενειακή παροχή. Κατά την Επιτροπή, το γεγονός ότι, σε ορισμένα Länder, η παροχή του δικαιώματος καταβολής μειωμένων κομίστρων δεν εξαρτάται από τη λήψη αυστριακών οικογενειακών επιδομάτων αποτελεί πρόσθετη ένδειξη ότι τα μειωμένα αυτά κόμιστρα δεν ενέχουν κανένα στοιχείο οικογενειακής παροχής.
- 34 Η Επιτροπή κρίνει ότι η παρέκκλιση από την αρχή της ισότητας του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, την οποία επικαλείται η Δημοκρατία της Αυστρίας, πρέπει να ερμηνευθεί συσταλτικώς. Ισχύει μόνον για τις «ενισχύσεις λόγω σπουδών, περιλαμβανομένης της επαγγελματικής κατάρτισης, [έχει] μορφή υποτροφιών ή δανείων λόγω σπουδών». Αντιθέτως προς τα επιχειρήματα του εν λόγω κράτους μέλους, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία προβλέπεται στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου, επεκτείνεται σε όλες τις παροχές υπέρ των σπουδαστών οι οποίες δεν χορηγούνται υπό μορφή υποτροφίας ή δανείου λόγω σπουδών. Λαμβανομένης υπόψη της μορφής τους, τα μειωμένα κόμιστρα δεν εμπίπτουν στην παρέκκλιση της εν λόγω παραγράφου 2. Η προτεινόμενη από τη Δημοκρατία της Αυστρίας ερμηνεία της παρεκκλίσεως αυτής δεν μπορεί να γίνει δεκτή εφόσον αντίκειται στο πρωτογενές δίκαιο και τη σχετική με τα άρθρα 18 ΣΛΕΕ και 21 ΣΛΕΕ νομολογία του Δικαστηρίου.
- 35 Η Δημοκρατία της Αυστρίας υποστηρίζει ότι, εν πάση περιπτώσει, η μείωση της τιμής των κομίστρων συμβάλλει στη χρηματοδότηση των σπουδών και, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη ανεξαρτήτως των λοιπών μέτρων τα οποία υποχρεούται να λάβει το κράτος μέλος καταγωγής στον τομέα της ενισχύσεως λόγω σπουδών. Μέχρι την ενσωμάτωση ενός σπουδαστή, στο πλαίσιο της κατάρτισής του, στο κράτος μέλος υποδοχής, στο κράτος μέλος καταγωγής απόκειται να χορηγεί στους σπουδαστές του επαρκείς ενισχύσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις τυχόν υποχρεώσεις για την κάλυψη των δαπανών διαβίωσης. Το κράτος μέλος υποδοχής δεν υποχρεούται να αντισταθμίζει τις τυχόν «χαμηλότερες» επιδοτήσεις που χορηγούν τα λοιπά κράτη μέλη.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 36 Επισημαίνεται, προκαταρκτικώς, ότι το άρθρο 20, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ χορηγεί σε κάθε πρόσωπο με ιθαγένεια κράτους μέλους την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης.

- 37 Οι σπουδαστές οι οποίοι κατάγονται από άλλα κράτη μέλη πλην της Δημοκρατίας της Αυστρίας και παρακολουθούν σπουδές στην Αυστρία, καθόσον έχουν την ιθαγένεια κράτους μέλους, απολαμβάνουν της ιδιότητας αυτής.
- 38 Όπως πλειστάκις έκρινε το Δικαστήριο, η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης τείνει να αποτελέσει τη θεμελιώδη ιδιότητα των υπηκόων των κρατών μελών, η οποία παρέχει τη δυνατότητα σε όσους από αυτούς τελούν στην ίδια κατάσταση να τυγχάνουν, στον τομέα εφαρμογής *ratione materiae* της Συνθήκης ΛΕΕ, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους και υπό την επιφύλαξη των ρητά προβλεπόμενων συναφώς εξαιρέσεων, της ίδιας νομικής μεταχειρίσεως (αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, C-184/99, *Grzelczyk*, Συλλογή 2001, σ. I-6193, σκέψη 31, και της 11ης Ιουλίου 2002, C-224/98, *D'Hoop*, Συλλογή 2002, σ. I-6191, σκέψη 28).
- 39 Κάθε πολίτης της Ένωσης μπορεί να επικαλεσθεί το άρθρο 18 ΣΛΕΕ, που απαγορεύει κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας σε όλες τις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο *ratione materiae* πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, στις οποίες περιλαμβάνονται η ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών που κατοχυρώνει το άρθρο 21 ΣΛΕΕ (βλ. αποφάσεις της 12ης Μαΐου 1998, C-85/96, *Martínez Sala*, Συλλογή 1998, σ. I-2691, σκέψη 63· της 15ης Μαρτίου 2005, C-209/03, *Bidar*, Συλλογή 2005, σ. I-2119, σκέψεις 32 και 33· της 18ης Νοεμβρίου 2008, C-158/07, *Förster*, Συλλογή 2008, σ. I-8507, σκέψεις 36 και 37, καθώς και της 13ης Απριλίου 2010, C-73/08, *Bressol* κ.λπ., Συλλογή 2010, σ. I-2735, σκέψη 31).
- 40 Εξάλλου, από την ίδια νομολογία προκύπτει ότι η εν λόγω απαγόρευση καλύπτει επίσης τις καταστάσεις που αφορούν τις προϋποθέσεις προσβάσεως στην επαγγελματική εκπαίδευση, υπό τον όρο ότι τόσο η ανώτερη εκπαίδευση όσο και η πανεπιστημιακή εκπαίδευση αποτελούν επαγγελματική εκπαίδευση (προαναφερθείσα απόφαση *Bressol* κ.λπ., σκέψη 32).
- 41 Επομένως, υπήκοος κράτους μέλους ο οποίος σπουδάζει στην Αυστρία μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα, το οποίο κατοχυρώνουν τα άρθρα 18 ΣΛΕΕ και 21 ΣΛΕΕ, να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος κράτους μέλους, χωρίς να υφίσταται άμεσες ή έμμεσες διακρίσεις λόγω της ιθαγένειάς του (προαναφερθείσα απόφαση *Bressol* κ.λπ., σκέψη 33).
- 42 Όσον αφορά το κατά πόσον οι μειώσεις των τιμών των κομίστρων, όπως αυτές που χορηγούν ορισμένα *Länder* στην Αυστρία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των Συνθηκών κατά την έννοια του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, παρατηρείται ότι, διαπιστώνοντας ότι η πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι εμπίπτουν στο εν λόγω πεδίο εφαρμογής κρατικές ενισχύσεις χορηγούμενες σε σπουδαστές για να καλύψουν τα έξοδά τους διαβιώσεως, κοινωνικές παροχές που χορηγούνται από σύστημα μη στηριζόμενο σε εισφορές και τα καλούμενα επιδόματα «αναμονής» υπέρ των νέων ανέργων οι οποίοι αναζητούν την πρώτη τους απασχόληση (βλ., αντιστοίχως, προαναφερθείσες αποφάσεις *Bidar*, σκέψη 42· *Grzelczyk*, σκέψη 46, καθώς και *D'Hoop*, σκέψεις 34 και 35).
- 43 Επομένως, σύστημα προβλέπον μειώσεις της τιμής των κομίστρων οι οποίες χορηγούνται στους σπουδαστές, καθόσον τους παρέχει τη δυνατότητα, αμέσως ή εμμέσως, να καλύπτουν τα έξοδά τους διαβιώσεως, εμπίπτει επίσης στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΛΕΕ.
- 44 Όσον αφορά την επιχειρηματολογία της Δημοκρατίας της Αυστρίας ότι η μείωση των κομίστρων πρέπει να θεωρηθεί ως οικογενειακή παροχή κατά τον κανονισμό 1408/71, επισημαίνεται ότι, ακόμα και αν υποθεθεί ότι οι περί άρσεως των συγκρούσεων κανόνες του κανονισμού αυτού έχουν εφαρμογή στους πολίτες της Ένωσης οι οποίοι σπουδάζουν σε άλλο κράτος μέλος πλην των κρατών μελών καταγωγής τους και των οποίων οι γονείς δεν έχουν κανένα δεσμό με το εν λόγω κράτος υποδοχής, ο εν λόγω χαρακτηρισμός της μείωσης αυτής δεν μπορεί να δικαιολογήσει άνιση μεταχείριση των πολιτών αυτών λόγω ιθαγένειας.

- 45 Συγκεκριμένα, αφενός, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι ορισμένες παροχές οι οποίες εμπίπτουν στον συγκεκριμένο τομέα εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 συνιστούν κοινωνικά οφέλη ή πλεονεκτήματα τα οποία υπόκεινται στην αρχή της ίσης μεταχειρίσεως ανεξαρτήτως ιθαγενείας σύμφωνα και με άλλες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων (βλ., συναφώς, προαναφερθείσα απόφαση Martínez Sala, σκέψη 27).
- 46 Αφετέρου, υπενθυμίζεται ότι ο κανονισμός 1408/71 δεν θεσπίζει κοινό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, αλλά διατηρεί ως έχουν τα διάφορα εθνικά συστήματα και έχει ως μοναδικό σκοπό να εξασφαλίσει τον μεταξύ τους συντονισμό (απόφαση της 21ης Ιουλίου 2011, C-503/09, Stewart, Συλλογή 2011, σ. I-6497, σκέψη 75 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 47 Μολονότι τα κράτη μέλη διατηρούν την αρμοδιότητα οργάνωσης των συστημάτων τους κοινωνικής ασφάλισης, οπότε, ελλείπει εναρμονίσεως στο επίπεδο της Ένωσης, εναπόκειται στη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τις προϋποθέσεις του δικαιώματος ή της υποχρεώσεως υπαγωγής σε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και τις προϋποθέσεις χορηγήσεως δικαιωμάτων επί παροχών, εντούτοις, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, ιδίως τις διατάξεις της Συνθήκης ΛΕΕ που αναγνωρίζουν την ελευθερία όλων των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών (προαναφερθείσα απόφαση Stewart, σκέψεις 75 έως 77 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 48 Επομένως, η επιχειρηματολογία της Δημοκρατίας της Αυστρίας περί του χαρακτηρισμού των μειώσεων των τιμών των κομίστρων ως οικογενειακής παροχής κατά τον κανονισμό 1408/71 δεν αποκλείει την προβαλλόμενη από την Επιτροπή ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως λόγω ιθαγενείας εις βάρος των σπουδαστών άλλων κρατών μελών οι οποίοι σπουδάζουν στην Αυστρία.
- 49 Όσον αφορά το επιχείρημα αυτό, υπενθυμίζεται ότι η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ιθαγενείας, η οποία κατοχυρώνεται γενικώς στο άρθρο 18 ΣΛΕΕ και διευκρινίζεται ως προς τους πολίτες της Ένωσης που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/38 στο άρθρο 24 αυτής, απαγορεύει όχι μόνον τις εμφανείς διακρίσεις λόγω ιθαγένειας, αλλά και κάθε μορφή συγκαλυμμένης διακρίσεως, η οποία, κατ' εφαρμογήν άλλων διαχωριστικών κριτηρίων, καταλήγει στην πράξη στο ίδιο αποτέλεσμα (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Bressol κ.λπ., σκέψη 40).
- 50 Εν προκειμένω, η συνάρτηση της μειώσεως των κομίστρων με τη χορήγηση των αυστριακών οικογενειακών επιδομάτων, όπως προβλέπουν ορισμένα Länder, δημιουργεί άνιση μεταχείριση μεταξύ των Αυστριακών σπουδαστών οι οποίοι σπουδάζουν στην Αυστρία και των σπουδαστών των λοιπών κρατών μελών οι οποίοι σπουδάζουν επίσης εκεί, εφόσον οι Αυστριακοί σπουδαστές πληρούν σαφώς ευκολότερα την εν λόγω προϋπόθεση καθόσον οι γονείς τους λαμβάνουν, κατά γενικό κανόνα, τα επιδόματα αυτά.
- 51 Αυτή η άνιση μεταχείριση αντίκειται στις αρχές στις οποίες βασίζεται η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, δηλαδή στη διασφάλιση, υπομνησθείσα στη σκέψη 38 της παρούσας αποφάσεως, της ίδιας νομικής μεταχειρίσεως κατά την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας (προαναφερθείσα απόφαση D'Hoop, σκέψη 35).
- 52 Κατά πάγια νομολογία, έμμεση δυσμενής διάκριση λόγω ιθαγενείας μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον αν στηρίζεται σε αντικειμενικές εκτιμήσεις, ανεξάρτητες της ιθαγένειας των οικείων προσώπων και εφόσον είναι ανάλογες προς τον σκοπό που επιδιώκει θεμιτώς το εθνικό δίκαιο (βλ. αποφάσεις D'Hoop, προαναφερθείσα, σκέψη 36 της 7ης Ιουλίου 2005, C-147/03, Επιτροπή κατά Αυστρίας, Συλλογή 2005, σ. I-5969, σκέψη 48, καθώς και Bressol κ.λπ., προαναφερθείσα, σκέψη 41).

- 53 Εν προκειμένω, πριν διαπιστωθεί αν υφίσταται μια τέτοια αντικειμενική δικαιολόγηση, πρέπει, πρώτον, να εξετασθεί το επιχείρημα της Δημοκρατίας της Αυστρίας ότι το καθεστώς μειωμένων κομίστρων για τους σπουδαστές εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρεκκλίσεως από την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38.
- 54 Ως παρέκκλιση από την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 18 ΣΛΕΕ και απλώς διευκρινίζεται στο άρθρο 24, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, η παράγραφος 2 του εν λόγω άρθρου 24 πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς.
- 55 Μολονότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 43 της παρούσας αποφάσεως, οι μειώσεις της τιμής των κομίστρων που χορηγούνται στους οικείους σπουδαστές συνιστούν ενισχύσεις για την κάλυψη των εξόδων διαβίωσης των σπουδαστών, μόνον οι ενισχύσεις λόγω σπουδών «υπό μορφή υποτροφίας ή δανείου λόγω σπουδών» εμπίπτουν στην παρέκκλιση από την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38.
- 56 Οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία της διατάξεως αυτής δεν θα ήταν μόνον αντίθετη με το γράμμα της εν λόγω διατάξεως, αλλά και με την υποχρέωση του Δικαστηρίου να ερμηνεύει την παρέκκλιση αυτή σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης, περιλαμβανομένων των σχετικών με την ιθαγένεια της Ένωσης διατάξεων (βλ., συναφώς, απόφαση της 4ης Ιουνίου 2009, C-22/08 και C-23/08, Βάτσουρας και Κουπατάντζε, Συλλογή 2009, σ. I-4585, σκέψη 44).
- 57 Δεύτερον, όσον αφορά την ύπαρξη αντικειμενικών στοιχείων δυνάμενων να δικαιολογήσουν τη διαπιστωθείσα άνιση μεταχείριση, όπως προκύπτει από τη σκέψη 35 της παρούσας αποφάσεως, η Δημοκρατία της Αυστρίας υποστηρίζει ότι η μείωση της τιμής των κομίστρων συμβάλλει στη χρηματοδότηση των σπουδών και, κατά συνέπεια, δεν πρέπει να εξετάζεται ανεξαρτήτως των λοιπών μέτρων τα οποία οφείλει να λάβει το κράτος μέλος καταγωγής στον τομέα της ενισχύσεως λόγω σπουδών. Ορισμένα κράτη μέλη χορηγούν σαφώς μεγαλύτερες υποτροφίες λόγω σπουδών από αυτές που χορηγεί η Αυστρία, οπότε οι σπουδαστές καταγωγής άλλων κρατών μελών μπορούν να αντεπεξέλθουν ευκολότερα από τους Αυστριακούς σπουδαστές στο κόστος ζωής, περιλαμβανομένων των εξόδων για μεταφορά. Μολονότι άλλα κράτη μέλη έχουν σύστημα χαμηλότερων επιδοτήσεων στους σπουδαστές από το ισχύον στην Αυστρία σύστημα, δεν απόκειται στο κράτος μέλος υποδοχής να ενισχύει τους προερχόμενους από τα κράτη αυτά σπουδαστές.
- 58 Διαπιστώνεται συναφώς ότι, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 62 των προτάσεων της και κατά τα προσκομισθέντα στο Δικαστήριο πληροφοριακά στοιχεία, μολονότι η μείωση της τιμής των κομίστρων δεν χορηγείται εφόσον ο ίδιος ο σπουδαστής έχει εισοδήματα υπερβαίνοντα ένα ορισμένο όριο, η παροχή μειωμένων κομίστρων δεν προϋποθέτει, κατ' αρχήν, την έλλειψη πόρων. Ομοίως, στην περίπτωση κατά την οποία ο σκοπός τον οποίο επιδιώκει η Δημοκρατία της Αυστρίας είναι να μη λαμβάνει διπλή οικονομική ενίσχυση σπουδαστής άλλου κράτους μέλους, επισημαίνεται ότι από τα πληροφοριακά στοιχεία που προσκόμισε η Αυστριακή Κυβέρνηση δεν προκύπτει ότι, κατά τη χορήγηση της μειώσεως αυτής στους σπουδαστές των οποίων οι γονείς λαμβάνουν αυστριακά οικογενειακά επιδόματα, οι αρμόδιες αρχές του οικείου κράτους μέλους λαμβάνουν υπόψη τους τις τυχόν παροχές τις οποίες λαμβάνουν οι σπουδαστές αυτοί σε άλλο κράτος μέλος.
- 59 Καθόσον το επιχείρημα της Δημοκρατίας της Αυστρίας σκοπεί την αμφισβήτηση της υπάρξεως υποχρεώσεως του κράτους μέλους υποδοχής να χρηματοδοτεί σπουδαστές μη ενσωματωμένους στο κράτος αυτό, υπενθυμίζεται ότι, προκειμένου για διατάξεις σχετικά με την ιθαγένεια της Ένωσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι είναι θεμιτό για το κράτος μέλος υποδοχής να επιθυμεί να βεβαιωθεί για την ύπαρξη αληθούς σχέσεως μεταξύ του αιτούντος ορισμένο επίδομα και του οικείου κράτους (βλ., συναφώς, αποφάσεις D'Hoop, προαναφερθείσα, σκέψη 38· της 23ης Μαρτίου 2004, C-138/02, Collins, Συλλογή 2004, σ. I-2703, σκέψη 67· Bidar, προαναφερθείσα, σκέψη 57, καθώς και Βάτσουρας και Κουπατάντζε, προαναφερθείσα, σκέψη 38).

- 60 Μολονότι το δίκαιο της Ένωσης περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και, μεταξύ άλλων, των σπουδαστών δέχεται κάποια οικονομική αλληλεγγύη των υπηκόων του κράτους μέλους υποδοχής με τους υπηκόους των λοιπών κρατών μελών (βλ., συναφώς, προαναφερθείσα απόφαση *Grzelczyk*, σκέψη 44), δεν θα πρέπει, όπως προκύπτει από τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2004/38, οι απολαύοντες του δικαιώματος διαμονής, περιλαμβανομένων των σπουδαστών, να καθίστανται υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής κατά την αρχική περίοδο διαμονής τους. Το δικαίωμα διαμονής των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους, για χρονικά διαστήματα μεγαλύτερα των τριών μηνών, πρέπει, κατά το άρθρο 21 ΣΛΕΕ και τις διατάξεις της οδηγίας 2004/38, να υπόκειται σε όρους.
- 61 Εθνικό καθεστώς το οποίο απαιτεί από σπουδαστή να αποδεικνύει την ύπαρξη αληθούς σχέσεως με το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί, συνεπώς, να πληροί θεμιτό σκοπό δυνάμενο να δικαιολογεί περιορισμούς στα δικαιώματα κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, τα οποία κατοχυρώνονται στο άρθρο 21 ΣΛΕΕ.
- 62 Πρέπει, πάντως, να διευκρινιστεί ότι, αφενός, η απόδειξη που απαιτείται ώστε να προβληθεί η ύπαρξη αληθούς σχέσεως δεν πρέπει να έχει υπερβολικά αποκλειστικό χαρακτήρα, προσδίδοντας αδικαιολόγητο πλεονέκτημα σε ένα στοιχείο το οποίο δεν είναι κατ' ανάγκην αντιπροσωπευτικό του αληθούς και πραγματικού βαθμού κατά τον οποίο ο αιτών μείωση της τιμής των κομίστρων συνδέεται με το κράτος μέλος εντός του οποίου ο εν λόγω αιτών σπουδάζει, αποκλεισμένου κάθε άλλου αντιπροσωπευτικού στοιχείου (βλ., συναφώς, προαναφερθείσες αποφάσεις *D'Hoop*, σκέψη 39, και *Stewart*, σκέψη 95).
- 63 Αφετέρου, όπως τόνισε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 76 των προτάσεών της, η πραγματική σχέση που απαιτείται μεταξύ ενός σπουδαστή, αιτούντος μια παροχή, και του κράτους μέλους υποδοχής δεν πρέπει να προσδιορισθεί με ενιαίο τρόπο για όλες τις παροχές, αλλά πρέπει να στοιχειοθετείται αναλόγως των συστατικών στοιχείων της επίδικης παροχής, μεταξύ άλλων, της φύσεώς της και των σκοπών της. Εξάλλου, ο σκοπός της παροχής πρέπει να εξετάζεται αναλόγως των αποτελεσμάτων της και όχι βάσει της τυπικής της δομής (βλ., συναφώς, προαναφερθείσα απόφαση *Βάτσουρας* και *Κουπατάντζε*, σκέψεις 41 και 42).
- 64 Όσον αφορά τη μείωση της τιμής των κομίστρων για τους σπουδαστές, η ύπαρξη πραγματικής σχέσεως μεταξύ του σπουδαστή και του κράτους μέλους υποδοχής δύναται όντως να εξακριβώνεται όσον αφορά τα μειωμένα κόμιστρα, με τη διαπίστωση ότι το εν λόγω πρόσωπο έχει εγγραφεί, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 2004/38, σε ιδιωτικό ή δημόσιο ίδρυμα, εγκεκριμένο ή χρηματοδοτούμενο από το κράτος μέλος υποδοχής βάσει της νομοθεσίας ή της διοικητικής πρακτικής του, για να παρακολουθήσει κατά κύριο λόγο σπουδές, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων επαγγελματικής κατάρτισης.
- 65 Επομένως, συνάγεται ότι η Δημοκρατία της Αυστρίας δεν απέδειξε ότι το εφαρμοζόμενο σε ορισμένα *Länder* αυστριακό καθεστώς μειωμένων κομίστρων για τους σπουδαστές δικαιολογείται αντικειμενικώς.
- 66 Κατόπιν των προεκτεθέντων, διαπιστώνεται ότι η Δημοκρατία της Αυστρίας, παρέχοντας κατ' αρχήν το δικαίωμα καταβολής μειωμένων κομίστρων μόνον στους σπουδαστές των οποίων οι γονείς λαμβάνουν αυστριακά οικογενειακά επιδόματα, παρέβη τις υποχρεώσεις τις οποίες υπέχει από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 18 ΣΛΕΕ, 20 ΣΛΕΕ και 21 ΣΛΕΕ καθώς και 24 της οδηγίας 2004/38.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ⁶⁷ Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Εφόσον η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της Δημοκρατίας της Αυστρίας και το εν λόγω κράτος ηττήθηκε, πρέπει να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Η Δημοκρατία της Αυστρίας, παρέχοντας κατ' αρχήν το δικαίωμα καταβολής μειωμένων κομίστρων μόνον στους σπουδαστές των οποίων οι γονείς λαμβάνουν αυστριακά οικογενειακά επιδόματα, παρέβη τις υποχρεώσεις τις οποίες υπέχει από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 18 ΣΛΕΕ, 20 ΣΛΕΕ και 21 ΣΛΕΕ καθώς και 24 της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ.
- 2) Καταδικάζει τη Δημοκρατία της Αυστρίας στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)